

משנה עירובין מד: **מאי: מתני' ימי שיצא ברשות ואמרו לו כבר נעשה מעשה יש לו אלפים אמה לכל רוח אם היה בתוך התחום כאילו לא יצא כלל** **היוצאים להציל חוזרין למקומן:**
רש"י עירובין מד: **תוס' עירובין מד:** **כל היוצאים להציל חוזרין למקומן.** **נענו** **לפנות המדע או להציל מן הגייס** **כגון** **הא דלא מציד ליה בפ"ק דפילה** **הטעם או חכמה הצלה לילל⁶:** **בבר** **נעשה מעשה. ואין תרין לילך:** **הטעם** **הנהו תריסר כדלמרינן התם:**

התירו סופן משום תחילתן

נערך ע"י יחזקאל הרטמן
גמ' ביצה יא: ורש"י
ואמר עולא * שלשה דברים התירו סופן משום תחלתן ואלו הן עור לפני הדורסן ותריסי תנויות וחזרת רטיה במקדש ורחבא אמר רבי
סופן. שאינו נזקק יום טוב: משום תחלתן. שהוא נזקק יום טוב ואי לא שרית סופן לא עבד תחלתן:
עור לפני הדורסן. הותרה שטיחתן משום שמיטתן: תריסי תנויות. הותרה מותרת משום סלוקן: (6) וחזרת רטיה. בשבת פרק כלל גדול (דף ע"ה:)
אמרו הממנה רטיה בשבת מייד משום ממתקן: במקדש. לכתן שלקה מדו ותרך לעבד עבודה לטוטל רטיה מעל דיו שלח מהא חלילה בן דיו לעבודה ממחר הרטיה לאחר עבודה דלא לא שרית ליה להחזיקה לא שקיל ליה מערקלה: ורחבא אמר

שיטה מקובצת ביצה יא:
הקשה הרשב"א ז"ל ואמאי לא קא חשיב הא דתנן בערובין פ"ב פרק מי שהוציאוהו כל היוצאין להציל חוזרין למקומן וכן חכמה הבאה לילך דהתירו סופן משום תחלתן.
ועוד כתב מורי נר"ו דמכל מקום עיקר הקושיא ליתא משום דלא דמיא להנך דחזרת רטיה וחזרת תריסין התירו להחזיר סופן [כ]בתחלתן אבל במי שיוצא ברשות וחכמה הבאה לילך אינן חוזרין [כ]בתחלתן שהרי לא התירו להם לחזור לבתיהם שיצאו מהם אם הן חרץ מארבעת אלפים ממקום לכתן ואפילו למאן דאית ליה הבלעה. והלכך לא מני להו בהדי הנך. וליכא לאקשוני מההיא דהיוצאין להציל גמ' עירובין מה. ורש"י

מנן אגרות משה או"ח סי' תצו
יח דהפשיטתא **דלא שרינן סופן משום תחלתן** **[ס"ה י"ב. ב] אלא כמלאכה דרננן** **[ה"ל הפשט הוא דלורייתא (ב"מ עמוד י"ג ד"ה השומע).**
יכנסו לעיר: לא היו זזין משם. יוצאין חוץ לתחום להעיד על המדע מיירי דמיטבת ר"ה (דף ע"ה) הו' זזין דמיטבת חוץ לתחום אין לו אלא ד' אמות: והבא דהציל מן הגייס בו. וקאמר אלפים וכו' לא ונתמי קמי כל היוצאין להציל חוזרין למקומן ואפי' טובא: מניחים כלי זיינן. בחזירתן ציטת הסיטין שמתלפין חוץ לתחום: הכירו בהן אויבים. שלחו חוץ לעיר ודפשו אמתרינן: נכנסו. היוצאין לטולל כלי זיינן והכיט לר דמקו זה את זה: נצחו ישרא"ל. אלפים וכו' לא: נצחו אומות העולם. מותרין למקומן אפי' טובא:

שוי"ת חתם סופר סי' קצד
ונ"ל דעכ"פ אסור לחזור למקומו אחר שעסק ברפואות של אותו הגוי, ולא דמי לההולכים להציל מן הגייס דחוזרים למקומם, דהתירו סופן משום תחלתם שמא לא ילכו ויהיה סכנה לישראלים,
אבל הכא אף ע"ג דאם לא ילך לעסוק ברפואות אפשר שיהיה סכנה, מ"מ אין להתיר לחזור משום תחלתם, דהכא שגם הוא בסכנה, אדרבא עיקור הסכנה הוא על עצמו, ליכא למיחש שאם לא יתירו לו לחזור לא ילך פעם אחרת, זה אינו דהוא יחוש לעצמו, משא"כ בהולכים להציל מן הגייס וכו' שהולכים להצלת אחרים, כהא איכא למיחש וק"ל:

שוי"ת חתם סופר או"ח סי' רג
שם, הכי נמי חששא דמכשילן לעתיד לבא דוחה שבת, ק"ו מההולכים להציל לפקוח נפש שהוא רק דחוי' בשבת כמ"ש רמב"ם רפ"ב משבת אפילו הכי התירו לחזור למקומן סופן משום תחלתן ועירובין שוי"ת אגרות משה או"ח ח"ד סי' פ
אבל עיקר מה שיש לדון הוא לענין החזרה לביתו ממקום החולה כשהוא במקום רחוק וא"א לילך רגלי ואף אם אינו רחוק כל כך אבל הוא בלילה שיש לחוש לילך רגלי מצד הרוצחים שמצוין עתה ולהטאר שם כל השבת ואף רק זמן גדול כעד היום ואף באם כשיצטרך לשהות בוה זמן גדול יש לחוש שבני ביתו לא יניחוהו בפעם אחר וגם שהוא עצמו יתרושל, אם יש להתיר לבא בחזרה בנסיעה ברכב. וזה פשוט שבמקום ריבוי האוכלוסין שמצוי שאפשר ליארע לעוד אינשי שיש צורך גם למיכל כי לא הכינו עוד מיכל שיש צורך גדול להביא המיכל בחזרה ברכב אבל הנדון הוא כשיש עוד מיכל בהמקום שנמצאים חברי אגודת הצלה זו וגם יש עוד חברים שנאגדת הצלה זו שהוא רק לענין איש זה אם רשאי לחזור בנסיעה ברכב בכלל וגם אם ליכא נכרי שאפשר לסמוך עליו מצד חשש התערשלות. הנה מפורש בתוס' עירובין דף מ"ד ד"ה כל שכתבו הא דלא חשיב ליה בפ"ק דביצה (יא:)

גבי הנך ג' דהתירו סופן משום תחלתן דזה אינו חדוש וכל הנהו צריכין ופשוט שכונת התוס' בזה שפשיטא להו דהוא משום דהתירו סופן משום תחלתן אף דבגמ' אלפים לכל רוח, וזהו פירוש נכון. עכ"פ תוס' עירובין והרשב"א ביצה ברור שבענין הצלה שא"צ לשהות התירו לחזור אף באיסור דאורייתא דתחומין י"ב מיל ואף שיצטרך להוציא ולהכניס ולהעביר ד' אמות דכלי היוזין, שא"כ גם בהצלה זו שברוב הפעמים הצורך לשהות י"ב להתיר לחזור עם הרכב כשאין יכול להשיג זכרי שיוליכנו ברכב אף רק שבשיל זה שיש לחוש לסופן משום תחלתן, וכ"ש כשא"א לו להשאר שם מפני חשש ליסטים ורוצחים שמצוי בשנים אלו במדינתנו וגם כ"ש כשצריכין שמילך החמצן יהיה בחזרה כדלעיל.

מנחת שלמה ח"א סי' יח
אולם **לענ"ד קשה מאד להבין דבריו הקדושים:**
(א) כחלק חו"מ שם משמע מדבריו שסובר ברופא הנוסע על עגלה של נכרי בשב"ק לרפא חולה ישראל שיש בו סכנה שמותר גם לחזור לביתו בעגלה כמו ששנינו ששהולכים להציל מן הגייס חוזרים למקומם דהתירו סופן משום תחלתם מפני שאם לא יתירו לו לחזור לא ילך פעם אחרת. ולענ"ד צ"ע דלא מצוין שהתירו לחכמה הבאה לילד או לשאר ענין של פקד"נ אלא לענין זה שהשוו אותם חכמים לאנשי העיר כמבואר במס' ר"ה דף כ"ג ע"כ וכארי"ח סי' תז מפני שאם לא יהי' רשאי לזוז ממקומו יש לחוש שבפעם אחרת ימנע עצמו מלצאת, אבל לא מצונו שהעדיפו אותו על אנשי העיר ולהתיר אותו לחזור לביתו בעגלה של נכרי, וגם נראה שרק ביוצאים למלחמה עם

ב) עוד **מבואר** **שם** **בחת"ס** **כחלק או"ח** **דסובר** **שההולכים להציל משום פקד"נ התירו אותם לחזור למקומם סופן משום תחלתן אפי' אם צריכים לעשות מלאכות דאורייתא, והוא פלא, דלא מצוין בשום מקום שהתירו איסור תורה בסופן משום תחלתן והתוס' בעירובין מ"ד ע"ב וכן הרשב"א בכיצה י"א ע"ב כתבו אהא דתנן התם שכל היוצאין להציל חוזרין למקומם וז"ל: 'הא דלא חשיב ליה בפ"ק דביצה גבי הנך ג' דהתירו סופן משום תחלתן דזה אינו חדוש', וכיון שכתבו דאין זה חדוש והשוו אותם להנך ג' דמי' ביצה רואים ברור שסוברים דלא התירו אלא מלאכות דרבנן דומיא דהתם ולא דאורייתא, ותו דאם מותר גם מלאכות דאורייתא ע"כ דהיתר גמור הוא משום פקד"נ וא"כ איך אפשר למנוחם בהדי הנך דמ"ק דביצה שהתירו חכמים, וכן כתב גם הריטב"א בריש פ"ב דמי' **מנחת שלמה ח"א סוף סי' ח****

ואף **שלצענו** **יש הרבה רופאים קלי דעת אשר לגבי** **דידהו החשש הוא אמת שהם חשודים להמנע מלכת להציל את החולה אם לא יוכלו אח"כ לחזור ברכב לביתם, מ"מ אנו אין בכוחנו להתיר משום כך איסורי תורה, ורק מצוין בחת"ס הנ"ל בחו"מ סי' קצ"ד שמתיר משום כך לרופא לחזור לביתו ברכב של נכרי משום האי טעמא שאם לא נחיר ימנע מלבוז בפעם אחרת, ואף שלענ"ד גם זה צ"ע קצת שהרי לא מצוין שהתירו לחכמה הבאה לילד או בשאר ענין של פקד"נ כי אם לענין זה שהשוו אותם שיהיו גם הם כאנשי העיר שיש להם אלפים אמה לכל רוח מפני שאם לא יהיו רשאים לזוז ממקומם ולהיות שוה לכני העיר יש לחוש שבפעם אחרת ימנעו עצמם מלבוז, אבל לא מצוין שהעדיפו אותם יותר מאנשי העיר ולהתיר אותם לשוב לביתם בשבת בעגלה של נכרי, מ"מ כבר הורה זקן ואפשר שזה ג"כ נכלל בזה שהם רוצים להיות כבני העיר שכל אחד נמצא כביתו ולא כמקום אחר, והבו דלא להוסיף עלה להתיר גם מלאכות דאורייתא, וגם**

רמב"ם פ"ב מהלכות שבת הלכה כג
ומחללין עיהון את השבת, ובכל מקום אם באו על עסקי נפשות או שערכו מלחמה או שצרו סתם יוצאין עליהן בכלי זיוין ומחללין ונעליהן את השבת. ומצוה על כל ישראל שיכולין לבוא ולצאת ולעזור לאחיהם שבמבוער ולהצטרף מיד העובדי כוכבים ומזלות בשבת. ואסור להן להתמחמה למוצאי שבת, וכשיצילו את אחיהן מותר להן לחזור בכלי זיוין שלהן למקומם בשבת כדי שלא להכשילן לעתיד לבוא: כ"ד וכן ספינה המטורפת בים או עיר שהקיפה
רמב"ם פכ"ז מהלכות שבת הלכה יז
אלפים אמה שיש לו ממקומו הרי זה חוזר למקומו וכאילו לא יצא. יוכל היוצאין להציל נפשות ישראל מיד עובדי כוכבים ומזלות או מן הנהר. או מן המפולת יש להם אלפים אמה לכל רוח ממקום שהצילו בו. ואם היתה יד העובדי כוכבים ומזלות תקיפה והיו מפחדים לשובת ממקום שהצילו בו הרי אלו חוזרין בשבת למקומן ובכלי זיוין:
ארחות רבינו עמי' רצ
א. אמר לי מו"ר (שליט"א) זצוק"ל בשם מרן החו"א שאין לאסור לרופא הנוסע בשבת לחולה לחזור עם מכוניתו לביתו כדי שלא להכשילו לעתיד שיסרב לנסוע בשבת לחולה.